

Welterden 25 November 1921.

Parapatan 44

Hooggeachte Professor Snouck Hurgronje!

Gisteren avond bracht de mail ons uwwe condoleantie met het overlijden van zijn vader van 27 x. Ik dank u daar hartelijk voor. Indedaad is het voor hem maar plukkip dat hij eindelijk uit zijn lyden verlost is en dat de siekte betrekkelijk nog zoo'n snel verloop heeft gehad. Ik vloof, dat het ^{ook} voor mijne moeder die al bijna 70 jaar oud is, ^{feitelijk} "maar ped is", want we begonnen ons over haar wel wat ongerust te maken, aangesien haar zenuwstelsel de voortdurende zorg bijna niet meer kon verdragen.

Mijn brief uit Tosari van $\pm$ een maand geleden, heeft u zeker deze dagen ontvangen. Die zal u weer een weinig van verschillende zaken op de hoogte hebben gebracht en u "den draad mijner verrichtingen" weder in handen hebben gegeven. (Wij verheugen ons over uw rectoraat, dat ons tenminste op uw verjaardag een gedrukte rede zal verschaffen. Al te lang reeds onthoudt u ons voorlichting.)

In aansluiting aan mijn vorigen brief kan ik u nog het volgende mededeelen. Het moslimsch modernisme gaat hoe langer hoe meer veldwinnen. Te Bengai Rampah (Medan) is het een Mekkaansche handelaar-godsdienstleeraar, genaamd

Mahmoud Chajät (zoon van een gelijknamigen Nagjibandijah-sjaich, die op Oost-Sumatra en de Straits nog al wat school heeft gemaakt), die het nieuwe licht brengt. Bepaaldelijk de kwestie van den muhallil heeft daar nog al wat stof opgeworpen. Door een Inlandsch onderwijzer is toen met medewerking van een paar Nagjibandijah-menschen ^{naar het schijnt, niet geheel zonder instigatie van niet-bekende Katholieten!} een Tentara Nabi Moehammed opgericht, vergaderd, een aanklacht van 12 punten benevens een verzoek om verbanning van den schuldige opgesteld. De zaak is behandeld door den Sultan van Deli, vertegenwoordigd door Spech Hasan Ma'soem (Nagjibandijah-man, leerling van M. Chajät senior, die al menig dispuut - uit broodrujd - met den jongere gehad had, dewelke uiteraard, al wil hij van het tarigah-gedoe principieel niets weten, toch nog van de reputatie zijns vaders mede profiteert) in een openbare vergadering in het paleis. De aanklager kon geen afdoend bewijs bijbrengen, vooral nadat de beschuldigde het met Hasan Ma'soem, die hem als gliende niet aankam wegens gering kennis der oesjoel-wetenschap, in een voorbespreking over eenige hoofdpunten roepens de bevoegdheid van "moedjtahid" en "moegallid" ^(schijnbaar) eens waren geworden. Het einde was een waarschuwing aan M. Ch. dat hij niet in de hem toegeschreven fouten vervallen mocht op poens van intrekking van zijne idjara als goeroe, en een erkenning van zijne bevoegdheid om de Sjafi'itische leer te onderrichten. ~~De~~ Deze laatste restrictie is natuurlijk niet zonder bedoeling gegeven.

ook in Poerbalingga, Poerwakerti en Banjoemas begint het modernisme ingang te vinden, vooral onder invloed van de Mohammedijah-menschen van Djogja. Tegen laatste Zaterdag van de Arabische maand houdt de Panghoeloe van Poerbalingga een bijeenkomst, waarop de pastoren van Djogja en Boemioe mede toestroomen. Daarbij wordt dan aan de hand van Goer'an en hadith alsmede werken als Sjafi'i's Kitab al-Bum nagegaan in hoeverre verschillende pbrinken en praktijken daarin stem vinden. Het is weder berdir mauloed en het hardop uitspreken der nijjah, wat hier aanstoot gegeven, voorts het als regel uitspreken van de goenoët na de goebh-galät enz. - De beweging ten Westkust gaat zich weer meer richten op de tegenstelling van adat en sjar'. Hadji Rasool is bezig aan een groot werk over zijne opvatting roepens de adat, waarvan het eerste deeltje is verschenen. Daar zijn eenige der godsdienselijke tijdschriften wegens gebrek aan geld gestaakt, een zelfs ondanks het behandelen van steeds prikkelender onderwerpen uit het sexueel leven in hare fatwa's. Daarentegen is er op de Oostkust een opgekomen (Sinar Zamani) en zijn er in de Vorstlanden behalve de twee reeds bestaande (Medan Moeslimin; Islam Bergerak) nog twee bijgekomen (Soewara Mohammedijah en Tjahja Islam). In mijn vorigen brief signaleerde ik te reeds een Sjafi'itisch pamflet uit Soerabaja: thans zijn er nog twee bijgekomen, een van

onsen beuchtten vriend Mr. b. Jahab en een van een sekeren Mr. b. Kadoen al Attas. Misschien dat ik nog eens tijd vind van deze met hunne voorgangers uit 1910, waarom ik u schreef en overzichtje te maken. Lee Boroboeoe heeft er al een woordje over gezegd en de Djajid broedt op een antwoord, dat ze hoop ik maar in de pen zullen houden. Lee onbeholpenheid der boekjes en het standpunt der schrijvers (hetwelk toch door de meeste Jajids niet gedeeld wordt) brengt mede, dat het niet veel stof heeft opgeworpen.

Overigens gaat het hier in Indië niet naar wensch. Lee G.G. ligt over hoop niet alle directieuren zonder uitzondering. Op de bureau's krijgt men den indruk dat men in Buitenzorg zich niet veel om de zaken bekomert. 10 is men bang dat het geld kost; 20 moet de secretaris nu eenmaal worden ingekrompen en beperkt (en de punten van Tock's program) reden waarom de Departementen liept zoo weinig mogelijk moeten doen. Overigens heeft de A.S. alles in handen: Tock kan het niet meer aan, heeft weinig belangstelling. Zoo br. tou Kern uit Atjeh kwam, konden aan Z.S. diens indrukken weinig schelen; alleen op zijn conclusies kwam het aan en binnen het half uur was het onderhand afgeboepen. Dat was niet van Styrum (hoevel bewaren die overigens ook had !!) heel anders: die zat er in en leefde mee en moest van alles op de hoogte worden gehouden. Het eenige, dat hem (Z.S.) nog kon schelen, was de aanslag op een controleur. Of

daar geen samenzwering achter zat? Toen dat niet het geval bleek, was hij eerst geteld, maar vroeg spoedig om een rapport, want, "ziet u, dat zal natuurlijk in de Kamer te spreke komen en er zal in het Handelsblad over worden geschreeven en dan moet ik gedekt zijn". Dat is het eenige wat hem interesseert: de Kamer. Daarop is hij allen georiënteerd. Dat is het beswaar van den politicus als G.G. Voorts is het een schipperen onder invloed van de couranten en verder de nieuws teller. Niet de adresen teetsen op hun innerlijke waarde, maar zich richten naar de meeste stemmen. Lee campagne tegen de gematigden van Van Styrum blijft voortgaan. Lee benamingen richt zich voornamelijk tegen de Inlandsche brokking. Irigati werken in het belang van de suiker industrie blijven op de begroting, maar anders worden pacht. Ook het Inlandsche onderwijs wordt de dupe.

Lee Hoofst Besluitingscommissie: Swart, Dijkstra, de Roo en Bodenhausen (de nieuwe directeur van financiën; deze als secretaris) woedt voort en is bezig de ontwikkeling van Indië niet alleen voor eenige jaren te vertragen of stop te zetten, maar de voorgestelde maatregelen zijn zoo diep ingrijpend, dat daarvan de gevolgen eerst over 10 jaren misschien nog wel gevoeld zullen worden. Lee ontwikkeling wordt lamp slagen: maatregelen de opleiding van knachten beoogde worden afgeslacht. Lee Roo is de anchor intellectualis die nu in de laatste drie maanden van zijn aan-

wenigheid hier te lande de macht in handen heeft phtegen om gr
 uit de tydsche opvattingen in daden om te zetten. "Excellentie, met
 het systeem van de laatste jaren moet principieel gebroken worden,
 anders is besuinig onmogelyk", heeft hij tot Fock geprooken. "Be-
 sunig moet er worden", was het antwoord en de Roo kreeg plein
 pouvoir! Onder de ambtenaren heerscht bij het Buitenzorgsche
 regiem een algemeen deprestatie. De malaise in de Indische
 beweging biedt niet het noodige tegenwicht.

Het wordt ook hoog tijd dat Swart weegaat. Nog steeds zit
 hij achter den Gouverneur van Sley's om in Atjeh te intrigeren.
 Deze laatste heeft een zwaren tijd gehad. Het is verwonderlyk
 hoepeel hij de naweën van Swart's bewind te boven is ghes-
 een ondanks het pknip. De verhouding tuschen het civil
 en militair bestuur laat alles te wenschen over. Kern staat
 geheel aan de zyde van Vanthuy's.

Kern onderwouwt nu ook aan den hof, dat het Adviseurschap
 niet alles is. Hij heeft nog in de gedachte dat het bevoor-
 tegen Kaseu was dat van de Kamer pleunde die zich onderskundy
 in bestuursaanpleden omghe doch thans merkt hij dat het is
 het niet duiden van critiek. Hij krijgt nu te hooren, dat
 hij is een jong Assistent Resident, die wil mede praten over
 kwesten waarin hij niet fedind heeft of dat hij zich als adviseur
 niet met bestuursaanplegheden mag in laten. Er is in
 de laatste tijd een heel rebellie tegen hem op touw gest door

de Roo

Residenten en door de Directie B.B. En een ander heeft
 hem een dichter naar mij toe. Hij wil me niet meer zoveel
 zelf doen en laat ander ding aan mij over. Diederik
 is de samenwerking en veel plezierige en het is stellig een
 persoonlijk man.

De Kat Angelino heeft te zeken al eens bij de phas. Het is
 wel een heldere kerel ploof ik, maar het schijnt, dat de Roo
 (die hij meer handig dan absoluut fair voor zich genomen
 heeft) hem stelliger toesegginge gedaan heeft dan waartoe de
 Directie hem gemachtigd had. De Directie wilde het geheel van
 het resultaat zijner studien laten afhangen. Nu blykt
 dat de quaestie met Resident Danste' veel ernstiger is
 dan zich aanvankelyk op de Kats berichten wel liet aansien
 Voor het Dep. B.B. (dat Danste' niet welgesind is) is
 nu zelve voorgesteld om de Kat opfoud van gr onalversatis
 op Bali doordien uit de Land dienst te ontslaan dat herplanting
 onmogelyk wordt. In zulke ondanks het tekort aan B.B. ambte-
 naren. De Kat zal nu acquit de conscience nog in de geligen-
 heid worden gesteld om zich te verantwoorden.

De Roo wil echter nog voor bij India verlaten, de Kats plaatsing
 conte que conte doordien, en vast besegging aan de directie
 ontkennen en gelden op de beposting zien voorterd te krijgen. Dit
 laatste schijnt niet verantwoord, van zoveel noodzakelyken
 ding pschept worden. Bovendien schijnt het ongewensd op de
 Regeerings beslissing voort te loopen. Deze zaak komt nu

Maandag op de Directievergadering aan de orde. -

U weet plots ik reeds dat ik van het jaar eenige tijd in den Tenger doorbracht te beschouwing van den godsdiens van de Tengeren. Ik hoop daarvoor op grond van de talrijke gegevens die ik versamelt, eenige studien in het tijdschrift te plaatsen. Na een min of meer uitvoerig inleidend opstel zal het eerste artikel handelen over den Bronocultus en in verband daarmede over Platoe Kidoel. Ik neem dat U daarover in den loop der jaren ook heel wat gegevens heeft versamelt. Ten minste de Regent van Serang verteld mij zoo iets. Is het wellicht al te onbescheiden, wanneer ik U vraag zoo mogelijk wel deze gegevens te mijner beschikking te willen stellen? Dan douch ik ze onder vermelding van bron bij wat ik op Midden en Oost Java versamelt daarin tevens kunnen verwerken. Ik weet, dat uw tijd een bezet is....

Over een maand ongeveer zal ik U toezenden een bundel opstellen over de besnydenis, die U wellicht nog tot eenige opmerking aanblijffen.

Merbij gaat een portret van Atma, U welbekend die legwoordig altijd een broek en schoenen draagt en fiets rijdt. Op mijn verzoek heeft hij dit voor U laten maken. Met vriendelijken groet en herhaald.

den Dank voor Uwe deelname, mijn respect aan Mevrouw Snouck Margroep, die Pau tevens vriendelijken laat groeten
 hoogachtend
 uw dr. B. Schrieke